

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (viies koda)

5. märts 2015*

Eelotsusetaotlus — Aktsiaseltside ühinemise kord — Direktiiv 78/855/EMÜ — Ühinemine ühendamise teel — Artikkel 19 — Mõju — Ühendatava äriühingu kogu vara ja kohustuste üleminek ühendavale äriühingule — Ühendatava äriühingu poolt enne ühinemist toime pandud rikkumine — Rikkumise tuvastamine haldusotsusega pärast ühinemist — Riigisisene õigus — Ühendatava äriühingu vastutuse üleminek tööõiguslaste rikkumiste eest — Lubatavus

Kohtuasjas C-343/13,

mille ese on Tribunal do Trabalho de Leiria (Portugal) 14. märtsi 2013. aasta otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse 24. juunil 2013, menetluses

Modelo Continente Hipermercados SA

versus

Autoridade para as Condições de Trabalho – Centro Local do Lis (ACT),

EUROOPA KOHUS (viies koda),

koosseisus: koja president T. von Danwitz, kohtunikud C. Vajda (ettekandja), A. Rosas, E. Juhász ja D. Šváby,

kohtujurist: M. Wathelet,

kohtusekretär: vanemametnik M. Ferreira,

arvestades kirjalikus menetluses ja 3. septembri 2014. aasta kohtuistungil esitatut,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Modelo Continente Hipermercados SA, esindaja: *advogado* D. Abrunhosa e Sousa,
- Portugali valitsus, esindajad: M. Perestrelo de Oliveira, L. Inez Fernandes ja F. Figueiroa Quelhas,
- Saksamaa valitsus, esindajad: T. Henze ja D. Kuon,
- Ungari valitsus, esindaja: K. Szijjártó,
- Austria valitsus, esindaja: C. Pesendorfer,
- Euroopa Komisjon, esindajad: P. Guerra e Andrade ja H. Støvlbæk,

* Kohtumenetluse keel: portugali.

olles 12. novembri 2014. aasta kohtuistungil ära kuulanud kohtujuristi ettepaneku,
on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb seda, kuidas tõlgendada nõukogu 9. oktoobri 1978. aasta kolmanda direktiivi 78/855/EMÜ, mis käsitleb aktsiaseltside ühinemist lähtuvalt asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktist g (EÜT L 295, lk 36; ELT eriväljaanne 17/01, lk 42), muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiviga 2009/109/EÜ (ELT L 259, lk 14) (edaspidi „direktiiv 78/855”), artikli 19 lõiget 1.
- 2 Taotlus esitati Modelo Continente Hipermercados SA (edaspidi „MCH”) ja Autoridade para as Condições de Trabalho (ACT) (tööinspeksioon) vahelises kohtuvaidluses, mille ese on viimase otsus määrata MCH-le trahv Portugali tööõiguse rikkumiste eest, mille oli enne MCH-ga ühendamist toime pannud äriühing Good and Cheap – Comércio Retalhista SA (edaspidi „Good and Cheap”).

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

- 3 Direktiivi 78/855 põhjendustes 3 ja 6 oli sedastatud:

„[...] äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitse nõuab aktsiaseltside ühinemist reguleerivate liikmesriikide seaduste kooskõlastatust ja ühinemissätete viimist kõigi liikmesriikide seadustesse;

[...]

võlausaldajad, sealhulgas võlakirjade omanikud, ja isikud, kellel on muid nõudeid ühinevate äriühingute vastu, vajavad äriühingute ühinemise korral kaitset oma huvide kahjustamise vastu”.

- 4 Selle direktiivi artikli 3 lõike 1 kohaselt:

„„Ühinemine ühendamise teel” tähendab käesolevas direktiivis tehingut, mille puhul üks või mitu äriühingut lõpetatakse likvideerimismenetluseta kogu nende vara ja kohustuste üleminekuga teisele äriühingule, mille vastu ühe või mitme ühendatava äriühingu aktsionäridele emiteeritakse ühendava äriühingu aktsiaid ja tehakse mõnel juhul juurdemakseid, mis ei ületa 10% sel puhul emiteeritud aktsiate nimiväärtusest, või kui neil nimiväärtust ei ole, nende arvestusväärtusest.”

- 5 Direktiivi artikli 13 lõiked 1 ja 2 olid sõnastatud järgmiselt:

„1. Liikmesriikide seadustes tuleb ette näha ühinevate äriühingu võlausaldajate huvide piisav kaitsesüsteem, juhul kui võlausaldajate nõuded pärinevad varasemast ajast kui avaldatud ühinemisleping ja nende tähtpäev pole saabunud ühinemislepingu avaldamise kuupäevaks.

2. Selle saavutamiseks tuleb liikmesriikide seadustes sätestada vähemalt, et nimetatud võlausaldajatel oleks õigus saada piisavaid tagatisi, juhul kui ühinevate äriühingute majanduslik seisund tingib niisugust kaitset ja kui võlausaldajatel neid tagatisi veel ei ole.

Liikmesriigid sätestavad lõikega 1 ja käesoleva lõike esimese lõiguga ette nähtud kaitse tingimused. Liikmesriigid tagavad igal juhul, et võlausaldajatel oleks lubatud taotleda asjakohaselt haldus- või kohtuorganilt piisavaid tagatisi, kui nad suudavad usaldusväärset näidata, et ühinemise tõttu on nende nõuete rahuldamine ohus ja et äriühingult ei ole saadud piisavaid tagatisi.”

6 Sama direktiivi artikli 19 lõikes 1 oli sätestatud:

„1. Ühinemine toob *ipso jure* ja samaaegselt kaasa järgmised tagajärjed:

- a) ühendatava äriühingu vara ja kohustuste üleminek ühendavale äriühingule nii ühendatava ja ühendava äriühingu vaheliselt kui ka kolmanda isikuid puudutavalt;
- b) ühendatava äriühingu aktsionäridest saavad ühendava äriühingu aktsionärid;
- c) ühendatav äriühing loetakse lõppenuks.”

7 Direktiivi 78/855 on alates 1. juulist 2011 muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 5. aprilli 2011. aasta direktiiviga 2011/35/EL, mis käsitleb aktsiaseltside ühinemist (ELT L 110, lk 1). Nagu nähtub viimasena nimetatud direktiivi põhjendusest 1, on selle direktiivi ülesanne kodifitseerida selguse ja otstarbekuse huvides direktiiv 78/855, mida on korduvalt oluliselt muudetud. Direktiivi 2011/35 artikli 19 lõige 1 võtab täpselt samas sõnastuses üle direktiivi 78/855 artikli 19 lõike 1.

Portugali õigus

8 Äriühinguid käsitleva seadustiku (Código das sociedades comerciais, edaspidi „CSC”) artiklis 112 on ette nähtud:

„Ühinemiskande tegemisel äriregistris:

- a) ühinenud äriühingud või juhul, kui asutatakse uus äriühing, kõik ühinemises osalenud äriühingud lõppevad ning nende õigused ja kohustused lähevad üle ühendavale äriühingule või uuele äriühingule;
- b) lõppenuks loetud äriühingute omanikest saavad ühendava äriühingu või uue äriühingu omanikud.”

Põhikohtuasi ja eelotsuse küsimused

9 ACT kontrollis 15. veebruaril 2011 Good and Cheapi töötajate 2010. aasta detsembri ja 2011. aasta jaanuari töötundide arvestust. Ta tuvastas Portugali tööõiguse normide rikkumised mõne töötaja poolt järjest töötatud tundide osas ja teatud juhtudel kahe järjestikuse töötamisperioodi vahele jääva puhkeaja osas.

10 Euroopa Kohtule saadetud toimikust nähtub, et MCH ja Good and Cheap registreerisid 22. veebruaril 2011 äriregistri vastavas teenistuses ühinemislepingu, mis on avaldatud justiitsministeeriumi publikatsioonide veebilehel.

11 ACT koostas 7. märtsil 2011 Good and Cheapi rikkumiste kohta kaks protokollit. Protokollid tehti teatavaks alles 4. aprillil 2011.

12 31. märtsil 2011 tehti äriregistrisse ühinemiskanne Good and Cheapi vara MCH-ga ühendamise kohta, mille tagajärjel loeti esimene äriühing lõpetatuks teise äriühinguga ühendamise tõttu.

- 13 24. septembri 2012. aasta otsuses kinnitas ACT nimetatud protokollid ja määras MCH-le iga asjaomase tööõiguslase rikkumise eest trahvi.
- 14 Selle otsuse peale Tribunal do Trabalho de Leiria (Leiria töökohus) esitatud hagi leidis MCH, et ACT tõlgendus CSC artiklile 112 ei ole kooskõlas direktiivi 2011/35 artikliga 19. Selles osas on nimetatud kohtul tekkinud küsimus, kas ühinemisel ühendamise teel võib ühendatava äriühingu kogu vara ja kohustuste üleminek ühendavale äriühingule, nagu on ette nähtud direktiivi nimetatud artikli lõike 1 punktis a, hõlmata ühendatava äriühingu poolt enne ühinemist toime pandud tööõiguslase rikkumise eest määratud trahvi maksmise kohustuse üleminekut ühendavale äriühingule.
- 15 Neil asjaoludel otsustas Tribunal do Trabalho de Leiria menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Arvestades [liidu] õigust ja eelkõige [direktiivi 2011/35 artikli 19 lõike 1 punkti a], siis kas äriühingute ühinemine sisaldab ühendavale äriühingule tööõiguslaste rikkumiste puhul vastutuse ülemineku korda, mis tähendab, et ühendav äriühing vastutab tegude eest, mille on toime pannud ühendatav äriühing enne ühinemiskande tegemist äriregistris?
2. Kas karistust tööõiguslaste rikkumiste eest võib direktiivi 2011/35 kohaldamise eesmärgil pidada nõudeõiguseks kolmandate isikute kasuks (käesoleval juhul riigi kasuks vastavalt tööõiguslasteid rikkumisi käsitlevatele õigusnormidele), mille tagajärjel kantakse tööõiguslase rikkumise tõttu tekkinud vastav võlg (trahv) üle ühendavale äriühingule ja võlausaldaja on riik?
3. Kas CSC artikli 112 tõlgendus, mille kohaselt ei tühista see enne ühinemist toime pandud tööõiguslaste rikkumiste menetlust ega määratavat trahvi, on vastuolus direktiiviga 2011/35, mis sätestab äriühingute ühinemise tagajärjed, kujutades seega endast sellise õigusnormi laia tõlgendust, mis on vastuolus [liidu] õiguse põhimõtetega ja eelkõige [selle] direktiivi artikliga 19?
4. Kas eelnev tõlgendus rikub põhimõtet, mille kohaselt ei saa esineda tööõiguslast rikkumist ilma, et ühendaval äriühingul oleks tekkinud objektiivne (vähendatud) või süüline vastutus?”

Eelotsuse küsimuste analüüs

Vastuvõetavus

- 16 Saksamaa ja Austria valitsus väljendavad enda seisukohtades kahtlusi eelotsusetaotluse esitanud kohtu mõne küsimuse vastuvõetavuse osas. Saksamaa valitsus leiab, et kolmas ja neljas küsimus puudutavad riigisisese õiguse tõlgendamist. Austria valitsus väidab omakorda, et teine küsimus käsitleb olukorda, kus erinevalt põhikohtuasja vaidluse asjaoludest on trahv määratud juba enne ühinemist, ning seega on küsimus hüpoteetiline. Lisaks ei reguleeri direktiiv 2011/35 neljandas küsimuses tõstatatud kriminaalvastutuse küsimust ning seega puudub sel liidu õigusega seos, mis on Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikli 51 kohaselt nõutav.
- 17 Selles osas tuleb kõigepealt tõdeda, et ehkki eelotsusetaotluse esitanud kohtu esitatud põhikohtuasja asjaolude kirjeldusest nähtub tõepoolest, et trahvid määrati pärast Good and Cheapi MCH-ga ühendamist vastu võetud otsusega, ei tulene teise küsimuse sõnastusest, et see ei puuduta niisugust juhtumit. Järelikult ei ole võimalik öelda, et see küsimus oleks hüpoteetiline.
- 18 Edasi ei palu eelotsusetaotluse esitanud kohus kolmandas küsimuses ilmselgelt mitte tõlgendada riigisisest õigust, vaid direktiivi 2011/35, eelkõige selle artiklit 19, et teha kindlaks, kas ACT tõlgendus CSC artiklile 12 on vastuolus liidu õigusega.

19 Lõpuks, nagu märkis kohtujurist enda ettepaneku punktis 34, puudutab neljas küsimus Portugali õigusesse kuuluvate põhimõtete tõlgendamist ja sellel puudub seos liidu õigusega. Tuleb aga meenutada, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt põhineb ELTL artiklis 267 sätestatud menetlus liikmesriikide kohtute ja Euroopa Kohtu ülesannete selgel eristamisel ning Euroopa Kohtul on pädevus otsustada üksnes selles artiklis osutatud liidu õigusaktide tõlgenduse või kehtivuse üle. Seetõttu ei ole Euroopa Kohtu pädevuses hinnata siseriiklike õigusnormide tõlgendust ega otsustada liikmesriigi kohtu poolt nendele sätetele antud tõlgenduse õigsuse üle (vt kohtuotsus *Texdata Software*, C-418/11, EU:C:2013:588, punkt 28 ja seal viidatud kohtupraktika).

20 Eeltoodust tuleneb, et peale neljanda küsimuse on kõik eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimused vastuvõetavad.

Sisulised küsimused

21 Kõigepealt tuleb märkida, et direktiiv 2011/35, mille tõlgendamine on kolme esimese küsimuse ese, ei olnud põhikohtuasja asjaolude asetleidmise ajal veel jõustunud. Neil asjaoludel tuleb esitatud küsimusi hinnata üksnes vastavalt direktiivi 78/855 sätetele.

22 Seega tuleb tõdeda, et kolme esimese küsimusega, mida tuleb uurida koos, soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 78/855 artikli 19 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et „ühinemine ühendamise teel” direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses hõlmab ühendavale äriühingule ka sellise trahvi tasumise kohustuse üleminekut, mis on määratud enne ühinemist jõustunud otsusega ühendatava äriühingu poolt enne ühinemist toimepandud tööõiguslaste rikkumiste eest.

23 Vastavalt direktiivi 78/855 artikli 19 lõike 1 punktile a kaasneb ühinemisega ühendamise teel *ipso jure* ühendatava äriühingu kogu vara ja kohustuste üleminek ühendavale äriühingule.

24 Eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele vastamiseks tuleb seega uurida, kas äriühingu tööõiguslane vastutus, mis seisneb eelkõige kohustuses tasuda enne selle äriühingu ühinemist ühendamise teel toime pandud rikkumiste eest pärast ühendamist määratud trahv, kujutab endast selle äriühingu kohustust nimetatud sätte tähenduses.

25 Euroopa Liidu Kohtu põhikirja artiklis 23 nimetatud huvitatud isikud, kes on oma seisukohta käesolevas asjas väljendanud, ei vaidle selle üle, et trahv, mis on määratud jõustunud otsusega enne ühinemist, kuid mida ei ole veel ära makstud, on osa ühendatava äriühingu kohustustest, kuivõrd selle trahvi summat tuleb pidada üheks osaks selle äriühingu võlast asjaomase liikmesriigi ees. Mis puudutab aga põhikohtuasjas kujunenud olukorda, nimelt trahvi, mis määrati alles pärast ühinemist, siis selles osas on vaid Portugali ja Ungari valitsus ja Euroopa Komisjon seisukohal, et sellise trahvi tasumise kohustus kuulub ühendatava äriühingu kohustuste hulka, samas kui MCH ja Saksamaa valitsus on vastupidisel seisukohal.

26 Selles osas tuleb märkida, et eelkõige direktiivi 78/855 artikli 19 lõike 1 punktis a sisalduvat mõistet „vara ja kohustused” ei ole selles direktiivis määratletud. Ühtlasi ei viita see sätte nimetatud määratluse osas liikmesriikide õigusele.

27 Väljakujunenud kohtupraktika kohaselt tuleneb nii liidu õiguse ühetaolise kohaldamise nõudest kui ka võrdsuse põhimõttega seonduvatest nõuetest, et sellise liidu õigusnormi sõnastust, mis ei viita sõnaselgelt liikmesriikide õigusele õigusnormi tähenduse ja ulatuse kindlaksmääramiseks, tuleb tavaliselt kogu Euroopa Liidus tõlgendada autonoomselt ja ühetaoliselt ning sellise tõlgenduse andmisel tuleb arvesse võtta sätte konteksti ja asjaomase õigusakti eesmärki (vt eelkõige kohtuotsused *Fish Legal* ja *Shirley*, C-279/12, EU:C:2013:853, punkt 42, ja *Deckmyn* ja *Vrijheidsfonds*, C-201/13, EU:C:2014:2132, punkt 14).

- 28 Mis puudutab mõiste „kohustused” konteksti, siis direktiivi 78/855 artikli 19 lõikes 1 on sätestatud, et ühinemine ühendamise teel toob *ipso jure* ja järelikult automaatselt kaasa mitte üksnes ühendatava äriühingu vara ja kohustuste ülemineku ühendavale äriühingule, vaid ka selle sätte punkti c kohaselt ühendatava äriühingu lõppemise. Eeltoodust nähtub, et kui tööõiguslane vastutus ei lähe ühendavale äriühingule üle ühendatava äriühingu ühe kohustusena, siis see vastutus lõpeb.
- 29 Nagu märkis kohtujurist enda ettepaneku punktis 61, siis oleks selline vastutuse lõppemine vastuolus direktiivi 78/855 artikli 3 lõikes 1 määratletud ühendamise teel toimuva ühinemise enda iseloomuga, kuivõrd selline ühinemine seisneb nimetatud sätte kohaselt ühendatava äriühingu lõpetamises ilma likvideerimismenetluseta selle vara ja kohustuste üleminekul ühendavale äriühingule.
- 30 Eespool toodud mõiste „kohustused” tõlgendust kinnitab pilk direktiivi 78/855 eesmärgile. Selles osas tuleneb direktiivi põhjendusest 3, et aktsiaseltside ühinemist reguleerivate liikmesriikide seaduste kooskõlastatust ühinemissätete viimisega kõigi liikmesriikide seadustesse nõuab eelkõige äriühingu liikmete ja kolmandate isikute huvide kaitse ühinemise korral ühendamise teel.
- 31 Kuid mõiste „kolmandad isikud” on laiem kui selle direktiivi põhjenduses 6 kasutatud mõiste „võlausaldajad, sealhulgas võlakirjade omanikud, ja isikud, kellel on muid nõudeid ühinevate äriühingute vastu”, kusjuures nende võlausaldajate ja isikute suhtes, kellel on muid nõudeid, kehtivad teatud eraldi kaitsemeetmed, mis on eelkõige ette nähtud direktiivi 78/855 artiklites 13–15.
- 32 Järelikult tuleb tõdeda, et nende kolmandate isikute hulgas, kelle huvide kaitset direktiiv taotleb, on ettevõtjad, keda ei saa ühinemise toimumise päeval veel kvalifitseerida „võlausaldajateks” või „isikuteks, kellel on muid nõudeid”, vaid keda võib sellisena kvalifitseerida pärast ühinemist enne selle toimumist aset leidnud sündmuste tõttu, nagu tööõiguslase rikkumise toimepanemine, mis on tuvastatud otsusega alles pärast ühinemist. Kui ühendavale äriühingule ei läheks üle ühendatava äriühingu tööõiguslane vastutus, mis seisneb selle rikkumise eest trahvi maksmises, ei oleks kaitstud selle liikmesriigi huvi, mille pädev ametiasutus oli trahvi määranud.
- 33 Sellises olukorras tuleb märkida, nagu rõhutasid ka Portugali ja Ungari valitsus ja komisjon, et kui sellise vastutuse üleminek oleks välistatud, kujutaks ühinemine endast äriühingule võimalust mööda hiilida enda toimepandud rikkumise tagajärjedest asjaomase liikmesriigi või teiste võimalike huvitatud isikute kahjuks.
- 34 Seda järeldust ei lükka ümber MCH argument, mille kohaselt oleks ühendatava äriühingu tööõiguslase vastutuse üleminek ühinemise korral vastuolus ühendava äriühingu võlausaldajate ja aktsionäride huvidega, kuivõrd neil ei ole võimalik hinnata sellise ühinemise majanduslikke ja varalisi tagajärgi. Nimelt peab nendel võlausaldajatel olema esiteks direktiivi 78/855 artikli 13 lõike 2 kohaselt õigus saada piisavaid tagatisi, juhul kui ühinevate äriühingute majanduslik seisund tingib niisugust kaitset, pöördudes vajaduse korral selleks ametiasutuse või pädeva kohtu poole. Teiseks, nagu märkis kohtujurist enda ettepaneku punktis 61, võib ühendava äriühingu aktsionäre kaitsta ühinemislepingusse klausli lisamisega avalduste ja tagatiste kohta. Ka ei takista miski ühendavat äriühingut läbi viimast enne ühinemist ühendatava äriühingu majandusliku ja õigusliku seisundi detailset auditit, et saada lisaks õigusaktides ette nähtud dokumentidele ja teabele ulatuslikumat ülevaadet selle äriühingu kohustustest.
- 35 Järelikult tuleb esimesele kuni kolmandale esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 78/855 artikli 19 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et „ühinemine ühendamise teel” selle direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses hõlmab ühendavale äriühingule ka sellise trahvi tasumise kohustuse üleminekut, mis on määratud enne ühinemist jõustunud otsusega ühendatava äriühingu poolt enne ühinemist toimepandud tööõiguslaste rikkumiste eest.

Kohtukulud

- ³⁶ Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse siseriiklik kohus. Euroopa Kohtule seisukohtade esitamisega seotud kulusid, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (viies koda) otsustab:

Nõukogu 9. oktoobri 1978. aasta kolmanda direktiivi 78/855/EMÜ, mis käsitleb aktsiaseltside ühinemist lähtuvalt asutamislepingu artikli 54 lõike 3 punktist g (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. septembri 2009. aasta direktiiviga 2009/109/EÜ), artikli 19 lõiget 1 tuleb tõlgendada nii, et „ühinemine ühendamise teel” selle direktiivi artikli 3 lõike 1 tähenduses hõlmab ühendavale äriühingule ka sellise trahvi tasumise kohustuse üleminekut, mis on määratud enne ühinemist jõustunud otsusega ühendatava äriühingu poolt enne ühinemist toimepandud tööõiguslaste rikkumiste eest.

Allkirjad